

СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВИХ КОНЦЕПЦІЙ, ПІДХОДІВ ТА МЕТОДІВ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ В ЯПОНІЇ У ПРАЦЯХ ЯПОНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

Запропонована стаття присвячена теоретичному огляду особливостей становлення та розвитку профорієнтаційної галузі в Японії у довоєнний та післявоєнний періоди, що полягли в основу створення сучасної системи професійної орієнтації молоді в країні. На основі праць японських дослідників розглянуто основні етапи концептуально-ідеологічного становлення галузі професійної орієнтації в Японії у довоєнний період. Визначено ключові пріоритети розвитку профорієнтаційної галузі в країні у післявоєнний період. Проаналізовано базові принципи формування фундаментальної профорієнтаційної концепції в Японії під назвою "шляхи буття і життя", зокрема визначено переваги її впровадження. Розглянуто базові засади "теорії розвитку кар'єри", яка стала головним поштовхом для становлення сучасної профорієнтаційної галузі в Японії у післявоєнний період.

Ключові слова: Японія, молодь, праця, професійна орієнтація, професійна освіта, професійна діяльність, професійний розвиток, кар'єра.

Нині в промислово розвинених країнах галузь професійної орієнтації та надання консультативних послуг із питань обрання людиною її майбутньої професії визначається як соціально-політичний інструмент, який є вкрай важливим фактором розвитку соціальних та економічних показників будь-якої цивілізованої країни світу.

Загальновизнаним є той факт, що завдяки реформі в галузі освіти сучасна Японія майже за всіма показниками власного розвитку вийшла на передові позиції серед найрозвинутіших країн світу. Так, саме освіта та обрана професія в Японії є одними з найвищих цінностей, що відіграють ключову роль у процесі особистого та професійного становлення кожної людини.

Сучасній системі освіти та профорієнтації молоді в Японії передували різноманітні періоди розвитку і впровадження численної кількості концепцій, підходів та методів, кожен з яких став важливим елементом для розбудови освітньої та профорієнтаційної галузей сучасної Японії.

Мета статті – теоретичний огляд особливостей становлення та розвитку системи професійної орієнтації молоді в Японії, зокрема її ролі у процесі виховання підростаючого покоління задля винесення рекомендацій щодо запозичення елементів японського досвіду у вітчизняній галузі.

Питання професійної орієнтації молоді широко висвітлені у численних працях японських дослідників. Так, наприклад, становлення та етапи розвитку профорієнтаційної галузі в Японії висвітлені у наукових працях Y. Mochizuki, Agnes M. Watanabe-Muraoka, S. Takeshi, R. Michitani, M. Okada. Поняття професійної орієнтації, її цілям та структурним компонентам присвячені роботи T. Kanai, I. Kato, K. Kashima, N. Tsukuda, T. Senzaki, R. Suzuki. Різноманітні підходи та концепції щодо запровадження профорієнтаційних заходів у навчальний процес були досліджені T. Mimura, Lawrence A. Inaba, H. Shimomura, H. Muroyama, K. Nishimura, T. Komoda, I. Suzuki, T. Nobuchi, I. Ogawa, Y. Mochizuki та ін.

Друга половина ХХ століття є вкрай важливим періодом для японського суспільства в рамках історії розвитку галузі профорієнтації. Саме в той час поява послуг фахівців із консультування та надання допомоги з питань обрання людиною майбутньої професії привернула величезну увагу багатьох науковців в області психології, економіки праці, кадрових менеджерів у галузі підприємництва та промисловості тощо.

Так, саме через інтернаціоналізацію, глобалізацію та демографічні зміни населення у ХХ столітті японцям вкрай необхідно було якомога швидше пройти процес адаптації щодо переходу від традиційних до сучасних, зокрема міжнародних умов праці. Саме тому в тих умовах були вкрай необхідними послуги консультантів та фахівців у галузі професійної орієнтації населення, зокрема молоді.

Прослідковуючи етимологію поняття *професійна орієнтація*, N. Tsukuda зазначає, що воно вперше офіційно з'явилося у науковому середовищі Японії у 1947 р. [6]. Однак пізніше у 1961 та 1987 рр. деякі аспекти щодо тлумачення цього поняття були переглянуті та доповнені, в результаті чого відбулась поява двох визначень:

1) *професійна орієнтація* – це процес, під час якого вчителі систематично і безперервно спрямовують та надають допомогу учням із метою розвитку у них власних здібностей щодо вибору або планування перспектив вибору майбутньої професії, працевлаштування або вступу до вищих навчальних закладів задля отримання ними професійної освіти, вміння синтезувати та використовувати накопичений досвід, пристосовуватися до сучасних умов життя та світу професій [6];

2) *професійна орієнтація* – це освітній процес, під час якого вчителі забезпечують всебічну, безперервну та орієнтовану на майбутні перспективи допомогу учням. Метою цього процесу є розвиток особистих здібностей учнів задля подолання ними потенційних проблем у майбутньому під час професійного розвитку шляхом розширення їх знань про світ професій [6].

Аналізуючи історичний аспект процесу становлення та розвитку професійної орієнтації населення в Японії, Y. Mochizuki акцентує на необхідності його розмежування на 2 періоди: *довоєнний* та *післявоєнний* [4].

Так, значний вплив на розвиток профорієнтації у довоєнний період відіграла *теорія рис та факторів* (англ. *Trait and Factor Theory*) Ф. Парсонса, який вважається одним із засновників галузі професійної орієнтації. *Теорія рис та факторів* була тісно пов'язана з *теорією конгруенції* (англ. *Congruence Theory*) і стала основоположною концепцією в області розвитку та функціонування професійної орієнтації молоді в школах та інших освітніх установах Японії у той час.

Слід також зазначити, що в японських школах профорієнтація у довоєнні часи і приблизно до 50-х років ХХ ст. базувалась за принципом відповідності “людина–праця–робоче місце”, суть якого полягала в тому, що зусилля були виключно зосереджені на ідеї миттєвого працевлаштування випускників після закінчення ними навчального закладу [6].

Спираючись на результати історичних досліджень, японські науковці виокремлюють основні етапи концептуально-ідеологічного становлення галузі професійної орієнтації в Японії у довоєнний період [4]:

- соціально-політична профорієнтація під керівництвом організацій із питань працевлаштування (англ. *Sociopolitical Guidance Led by Employment Placement Organizations*);
- профорієнтація заснована на *принципах поваги до людської гідності* (англ. *Guidance Based on the Spirit of Respect for Human Dignity*);
- профорієнтація, основним принципом якої було *націоналістичне ставлення до праці* (англ. *Guidance Based on Nationalistic Attitudes to Work*).

Характерною особливістю розвитку японської системи профорієнтації у післявоєнний період, як зазначають ґ. Мочізукі [4] та Т. Нобучі [5], є відмова від націоналістичного і мілітаристського напрямку розвитку, що були притаманні умовам військового часу, та початок розвитку періоду системи *нової профорієнтації*, яка сповідувала принципи демократії.

Головним поштовхом щодо сучасного напрямку розвитку профорієнтаційної галузі в Японії у післявоєнний період стала *теорія розвитку кар'єри* (англ. *Theory of Career Development*), яка була розроблена Е. Гінзбергом та Д. Сьюпером. Ця теорія заснована на баченні, що вибір професійної діяльності кожної особи є довготривалим процесом, який складається з низки взаємопов'язаних рішень.

Вагомим внеском у розвиток галузі професійної орієнтації та консультування з питань кар'єри в Японії є наукові праці доктора Д. Сьюпера, дослідницьку діяльність якого можна умовно поділити на 2 етапи, перший з яких пов'язаний із теоретичним аналізом побудови системи професійної орієнтації в середній школі, а другий – зосереджений на розробці теоретичної і практичної основи для ефективного механізму функціонування галузі з консультування та надання допомоги з питань обрання майбутньої кар'єри для дорослого населення [7].

Відомо, що починаючи з 1960-х рр. Д. Сьюпер був одним із найвпливовіших міжнародних вчених в Японії. Його книга «*Психологія кар'єри*» (англ. *The Psychology of Careers*) була перекладена японською мовою в 1960 р. професором Фуїмото і членами Японської асоціації професійної орієнтації. Так, саме вищезазначена наукова праця Д. Сьюпера і *теорія професійного розвитку* стали вагомим джерелом та поштовхом для японських вчених в їх подальшій розробці майбутніх концепцій та методів щодо впровадження нових заходів профорієнтаційного характеру у роботі з молоддю та дорослим населенням [7].

Як результат, в Японії був досягнутий суттєвий дослідницький прогрес у галузі професійної орієнтації. Починаючи із середини 70-х рр., у країні з'явилося чітке розуміння щодо необхідності створення та проведення систематичних профорієнтаційних заходів на кожному етапі навчання. Причинами такого рішення були 3 ключових фактори: зростаючий попит на безперервну освіту, соціальні зміни в країні та бурхливий розвиток системи професійної підготовки молоді в США [6].

Теорія розвитку кар'єри привернула широку увагу не лише науковців, але й представників галузі бізнесу як джерело переосмислення людського буття та трудових відносин між людьми на ринку праці сучасної Японії [7].

Фундаментальні засади, що лягли в основу формування сучасної системи освіти Японії, беруть початок з ухвалення *Основного закону про освіту* у 1947 р. Цей закон був відображенням втілення принципів демократії в системі освіти країни, на базі якого і була сформована нинішня система освіти Японії [1].

Освітні та виховні цілі, метою яких стали розвиток особистості кожного учня та виховання в ньому здібностей до максимальної життєвої та професійної самореалізації, визначились як основні пріоритети не лише в системі професійної орієнтації молоді, а також були інтегровані в шкільну освіту країни загалом.

З 1990-х рр. політика Японії в галузі освіти взяла стрімкий курс на впровадження виховних та освітніх напрямів, ключовими пріоритетами та завданнями яких були [4]:

- безперервна освіта та саморозвиток;
- індивідуалізація та диверсифікація;
- жага до знань та життя загалом.

Вищезазначені пріоритети слугували основою для впровадження фундаментальної профорієнтаційної концепції в Японії під назвою “*шляхи буття і життя*” (англ. *Guidance in Ways of Being and Ways of Living*), яка стала предметом досліджень серед багатьох японських дослідників [3].

Так, наприклад, І. Огава зауважує, що взаємозалежність *буття* та *життєвого шляху* є саме тими фундаментальними поняттями, які, власне, і являють собою природу існування кожної людини. Також невід'ємним

компонентом філософії цієї концепції, як зазначає науковець, є *освіта*, яка спонукає людей шукати кращий спосіб життя і власну життєву та професійну самореалізацію.

Беручи за основу цю концепцію та виокремлюючи при цьому саме компонент *життєвого шляху* людини, К. Kashima виділяє типи та шляхи розвитку сучасної професійної орієнтації [2]:

- орієнтація на розвиток власної професійної індивідуальності;
- орієнтація на досягнення та розуміння різноманіття майбутніх життєвих та професійних шляхів;
- орієнтація на формування життєвих цінностей людини, на основі яких вона буде приймати рішення у подальшому житті, зокрема професійному.

У. Mochizuki виокремлює такі переваги застосування профорієнтаційної концепції "*шляхи буття і життя*" під час шкільного навчання:

- формування та розширення життєвого бачення в учнів кар'єрних перспектив, що суттєво збільшує шанси на прийняття ними зважених та обдуманих рішень про вступ до вищого професійного закладу задля отримання бажаної освіти;

- подолання учнями почуття власних обмежень, а також розвиток прагнень та стремління досягати життєвої мети;

- формування серед учнів вмінь дотримуватись незалежності у процесі прийняття власних рішень щодо вступу до ВНЗ та отримання ними почуття задоволення від здійсненого вибору [4].

Висновки. Японський досвід та підходи до реалізації процесу професійної орієнтації з молоддю є унікальним механізмом, який дещо відрізняється від подібних методів в інших країнах світу.

Крім того, оскільки школа є найголовнішим соціальним інститутом в японському суспільстві, профорієнтація в школах не тільки має виховне значення, а й сприяє виваженому та незалежному механізму прийняття рішень стосовно майбутнього соціально-економічного та професійного статусу кожного учня як майбутнього громадянина.

Аналізуючи японський досвід, можемо стверджувати, що ключовим елементом у сучасній концепції вітчизняної системи профорієнтації має, перш за все, бути сама особистість, власне пошук її життєвого шляху та реалізація власного професійного потенціалу.

Використана література:

1. Education System Japan. The Japanese Education System Described and Compared with the Dutch System / NUFFIC. 2015. URL: <https://www.nuffic.nl/en/publications/education-system-japan> (дата звернення: 30.03.2019).
2. Kashima K. Comprehensive Learning that Utilizes Career Guidance. *Jitsugyo no Nihon Sha*. 2000. URL: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_mochizuki.pdf (дата звернення: 29.03.2019).
3. Mochizuki Y. The Merits and Demerits of "Guidance in Ways of Being and Ways of Living" in Relation to the Formation of Career Paths: The Sociology of High School Career Guidance. *Toshindo*. 2007. URL: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_mochizuki.pdf (дата звернення: 31.03.2019).
4. Mochizuki Y. Career Education in High Schools: Focusing on "Guidance in Ways of Being and Ways of Living. *Ochanomizu University*. 2011. URL: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_mochizuki.pdf (дата звернення: 30.03.2019).
5. Nobuchi T. Student Guidance: The Pursuit of Career Paths and Ways of Living / T. Nobuchi // Gyosei. – 1990. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_all.pdf (дата звернення: 30.03.2019).
6. Tsukuda N. Career Guidance in Japan. Country Report. *Asian Regional Association for Career Development*. 2001. URL: <http://www.spc.org.sg/9thARACD/CAREER%20GUIDANCE%20IN%20JAPAN.doc> (дата звернення: 31.03.2019).
7. Agnes M., Takeshi S., Edwin L. Donald Super's Contribution to Career Guidance and Counselling in Japan. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*. 2001. URL: <https://link.springer.com/article/10.1023%2FA%3A1016924915340> (дата звернення: 31.03.2019).

References:

1. Education System Japan. The Japanese Education System Described and Compared with the Dutch System / NUFFIC. 2015. URL: <https://www.nuffic.nl/en/publications/education-system-japan> (data zvernennia: 30.03.2019).
2. Kashima K. Comprehensive Learning that Utilizes Career Guidance. *Jitsugyo no Nihon Sha*. 2000. URL: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_mochizuki.pdf (data zvernennia: 29.03.2019).
3. Mochizuki Y. The Merits and Demerits of "Guidance in Ways of Being and Ways of Living" in Relation to the Formation of Career Paths: The Sociology of High School Career Guidance. *Toshindo*. 2007. URL: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_mochizuki.pdf (data zvernennia: 31.03.2019).
4. Mochizuki Y. Career Education in High Schools: Focusing on "Guidance in Ways of Being and Ways of Living. *Ochanomizu University*. 2011. URL: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_mochizuki.pdf (data zvernennia: 30.03.2019).
5. Nobuchi T. Student Guidance: The Pursuit of Career Paths and Ways of Living. *Gyosei*. 1990. URL: https://www.jil.go.jp/english/JLR/documents/2011/JLR29_all.pdf (data zvernennia: 30.03.2019).
6. Tsukuda N. Career Guidance in Japan. Country Report. *Asian Regional Association for Career Development*. 2001. URL: <http://www.spc.org.sg/9thARACD/CAREER%20GUIDANCE%20IN%20JAPAN.doc> (data zvernennia: 31.03.2019).
7. Agnes M., Takeshi S., Edwin L. Donald Super's Contribution to Career Guidance and Counselling in Japan. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*. 2001. URL: <https://link.springer.com/article/10.1023%2FA%3A1016924915340> (data zvernennia: 31.03.2019).

Приходько Д. С., Медкова О. Н. Становление научных концепций, подходов и методов в области профессиональной ориентации в Японии на основе работ японских исследователей

Предлагаемая статья посвящена теоретическому анализу особенностей становления и развития профориентационной отрасли в Японии в довоенный и послевоенный периоды, которые легли в основу создания современной системы профессиональной ориентации в стране. На основе работ японских исследователей рассмотрены основные этапы концептуально-идеологического становления области профессиональной ориентации в Японии в довоенный период. Определены ключевые приоритеты развития профориентационной отрасли в стране в послевоенный период. Проанализированы базовые принципы, которые легли в основу становления фундаментальной профориентационной концепции в Японии под названием "пути бытия и жизни", в частности определены преимущества её внедрения. Рассмотрены базовые основы "теории развития карьеры", которая стала главным толчком в современном направлении развития профориентационной отрасли в Японии в послевоенный период.

Ключевые слова: Япония, молодежь, профессиональная ориентация, профессиональное образование, профессиональная деятельность, профессиональное развитие, карьера.

Prykhodko D. S., Medkova O. M. Formation of scientific concepts, approaches and methods in the field of vocational guidance in Japan based on the scientific works of Japanese researchers

The given paper is devoted to a theoretical analysis of the formation and development of the field of vocational guidance in Japan in the prewar and postwar periods, which formed the basis for creation of the modern system of vocational guidance in the country. The key stages of the conceptual and ideological development of the field of vocational guidance in Japan in the prewar period are considered. The main priorities in the Japanese field of vocational guidance in the postwar period are identified. The basic principles that formed the basis for formation of the Japanese vocational guidance concept named "Guidance in Ways of Being and Ways of Living" are analyzed. The advantages of the given concept and its implementation are outlined. The fundamental principles of the "career development theory" are considered.

Key words: Japan, youth, job, vocational guidance, professional education, professional activity, professional development, career.

УДК 796.332-053.67-044.337 (045)

Ремзі І. В., Аксьонов Д. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ

У статті розглянуті питання, пов'язані із з'ясуванням та експериментальним обґрунтуванням впливу футболу на розвиток фізичних якостей юних футболістів. Педагогічний експеримент проходив протягом 6 місяців (з жовтня 2017 р. по березень 2018 р.) та охоплював перехідний і підготовчий періоди підготовки. Програма педагогічного експерименту включала вивчення вихідного і кінцевого рівнів фізичної підготовленості футболістів, а потім їх порівняльний аналіз. Педагогічне тестування проводилося з метою оцінки рівня розвитку фізичних якостей юних футболістів. Результати проведеного дослідження свідчать про позитивний вплив футболу на розвиток фізичних якостей юних футболістів, адже регулярні заняття цим видом спорту призводять до тенденції зростання показників тестів.

Ключові слова: футбол, розвиток фізичних якостей, перехідний і підготовчий періоди підготовки, юні футболісти.

Нині футбол є найпопулярнішою грою у світі, а отже, будь-які питання, що стосуються цього виду спорту, беззаперечно, стають актуальними. Тим більш якщо це питання щодо розвитку дитячо-юнацького футболу.

Мільйони людей різного віку щодня грають у футбол на професійному, аматорському рівні чи просто у дворі [3; 11; 18]. Проте якщо підійти до цього питання з позиції фахівця фізичної культури, актуальність цієї теми постає в дещо іншому ракурсі. За наявністю того, що ми маємо нині, варто зазначити, що якість українського футболу залишає бажати кращого, адже кількість юних футболістів, що виховувались у рідних стінах і далі заграли на високому рівні, дуже мала, звідси велика кількість легіонерів у командах майстрів, тому розвиток футболу в Україні зводиться нанівець і уся праця тренерів-педагогів стає нікому не потрібною [8; 13]. А що є причиною цього? На нашу думку, по-перше, варто розмовляти про якість тренувального процесу в ДЮСШ, а вже потім шукати якісь інші причини. Варто, чітко формулюючи малюнок тренувального заняття, приділяти достатню увагу розвитку фізичних якостей майбутніх футболістів. Адже закладене з малих років є фундаментом у подальшому розвитку молодих спортсменів.

Футбол належить до видів спорту, що найбільшою мірою сприяють різносторонньому фізичному розвитку людини і що водночас пред'являють його організму виключно високі вимоги [1; 22]. Сучасний рівень розвитку футболу висуває високі вимоги до фізичної підготовленості футболістів, однією зі сторін якої є розвиток фізичних якостей [4; 15].

У низці видів спорту, у тому числі у футболі, методика виховання здібностей потребує подальшого вдосконалення [6; 14]. В процесі тренування у футболістів розвиваються складні і всілякі рухові навички. Харак-